

Høringsuttalelse fra Høgskolen i Telemark, Studier for Friluftsliv, kultur og naturveiledning.

Innledning

Studier for Friluftsliv, natur og kulturveiledning vil med dette uttale seg om til planene om utbygging av Bøelva, navngitt som «Nye Oterholtfoss kraftverk».

Gjennom snart 30 år har vi ved friluftslivsstudiet ved Høgskolen i Bø benyttet Bøelva som undervisningsrom. Vi har gjennom disse årene utdannet flere hundre studenter til å bli veiledere innen friluftsliv og kanopadling. Disse studentene har igjen dratt ut og drevet opplæring og veiledning av barn og unge i skoleverket og i ulike organisasjoner. Stadig kommer tidligere friluftslivsstudenter med sine elever for å veilede dem i kanopadling på Bøelva. Dette fordi det er svært få andre elver igjen i Sør-Norge som har de kvaliteter som Bø-elva eier.

Vi forstår kommunens behov for arbeidsplasser og inntekter knyttet til denne utbygging, men som i alle utbygginger av denne art så står naturen svært alene. Det er altfor lett å glemme å se hva vi allerede eier og risikerer å miste, når en ensidig retter blikket mot hva en forestiller seg å vinne ved en utbygging. Derfor er det nødvendig at informasjon om konsekvensene av en utbygging gir et allsidig, saklig og etterrettelig bilde av forholdene. Her mener vi at informasjonen svikter i viktige henseender.

Det er for tiden svært mange konsesjonssøknader med planer om kraftproduksjon inne til vurdering rundt om i Norge. Derfor må denne uttalelsen sees på som et innspill i forsøket på å bevare den foreslåtte delen som vil gå tapt ved hovedalternativet, og i stedet se på de gevinster man vinner ved i stedet å velge alternativ 2. Man vil unngå de store irreversible inngrep som hovedalternativet innebærer, og man sparer sårbar natur som minker i omfang.

Uttalelsen vil først kommentere den distribuerte brosjyren som er et sammendrag av innholdet i søknaden. Deretter vil vi som brukere av det foreslåtte nedbyggingsområde komme med noen innsigelser og spørsmål knyttet til dette elvestrekket.

Fulldistribuert brosjyre

Brosjyren gir etter vår mening et uriktig bilde av virkeligheten. Gjennom utstrakt bildebruk forsøker den å overbevise oss om at tabellen på side 14 medfører riktighet. Vi vil først kommentere billedbruken. Minstevannføringen om sommeren er lagt til 3 m³/s og om vinteren 4,5 m³/s. Ser man på figur på side 7 for vassføringa i elva etter utbygging vil man etter utbygging kun ved vårflo og høstflo oppleve at elva går med over 20 m³/s.

Billedbruken er etter vår mening misvisende da det gis et inntrykk av det ikke blir noen vesentlig forskjell før og etter utbygging. En har valgt å vise elva ved 5m³/s på side 7, man fortsetter å vise elva med 10m³/s på side 8, på side 12 viser man bilder med 6,5 m³/s. Hvorfor man har valgt å bruke disse bildene og tall er villedende, da minstevannføring er i realiteten satt til 3 m³/s, dvs. nær halvparten av hva som vises på bilde side 7, 12, og 2/3 mindre enn på bilde side 8. Dette medfører en dramatisk forskjell og gir et uriktig inntrykk. Bildematerialet gir etter vår mening en uriktig fremstilling av situasjonen etter utbygging.

Isdannelse

Her vil vi si rapporten er på gyngende is. Etter en regulering vil elven få en vannføring i de kalde måneder på kun 3 kubikkmeter/sekund. Ser man på vannføringstabellen side 7, fremgår at det er svært sjelden at vannføringen i Bø elva pr i dag, i de kalde måneder, er så liten. Med en regulering vil dette bli en permanent tilstand vinterstid. Brosjyren behandler konsekvensene av dette med lett hånd. Realiteten er at en må regne med at store deler av elva vil være permanent bunnfrosset, trolig også med såkalt isdemmedannelse, dvs. at elven fryser til fra bunn og oppover, med en form for ørkendannelse («isbrann») som resultat. Dette vil få meget store konsekvenser for dyre- og planteliv, og likeens topografi. Vi savner en redegjørelse for hva dette vil få for konsekvenser, dels lokalt i det tørrlagte området, dels for elva som helhetlig økosystem.

Sprengningsmasser

Sprengningen medfører at en må kvitte seg med en anselig sprengningsmasse. Hvor mye finmalt masse vil renne ut i elva? Hvor mye finsegment vil dekke elvebunnen, og dermed ødelegge for tilhørende arter, bland annet den rødlista elvemuslingen? Hvor store skader vil selve anleggsarbeidet medføre, og i hvor lang tid må en regne med at dette vil gi negative effekter? Hvordan kan man konkludere med at inngrepene gir en «liten negativ påvirkning», slik en gjør på side 9? Hvor mange m³ finmasse vil renne ut av de 130 000 m³ som en ønsker å sprengne ut?

Tabellen «sammendrag av konsekvenser»

Tabellen side 14 utgjør en lettvtint og overfladisk konsekvensanalyse, hvor premissene ikke er klart gjort rede for, og som synes å ha til hensikt å overbevise om hovedforslagets goder. At verdien på landskapet er satt til «middels» er etter vår mening ubegrunnet synsing. Vi opplever landskapet helt annerledes, og uansett har elvelandskapet en egenverdi som vanskelig lar seg måle. Mer sikkert er at ulike arter som krever våte livsvilkår vil forsvinne med en vassføring redusert til med 3 m³/s. Trolig vil derimot nye, kanskje uønskede arter etablere seg og forandre naturmiljøet radikalt.

For de ulike ferskvannsorganismer som lever i og rundt elva vil, for det første, avrenning fra massedeponiene føre til vanskelige levekår. For det andre vil næringsgrunnlaget for fisken bli dårligere. En minstevannføring på 3 m³/s vil medføre mye mindre turbulenser i hele det nærmest tørrlagte strekk, noe som gir mindre oksygenrikt vann, dårligere oppsamlingsplasser for næring og økt algevekst og generelt en redusert vannkvalitet. I tabellen er dette også angitt som stor verdi og stor negativ innvirkning, hvis man da velger hovedalternativet.

Så til verdien av friluftsliv, som er satt til «stor». Her må det angis at «*» ikke medfører riktighet. Dette fordi det ikke bare er lokale som i dag bruker og setter pris på elva. Svært mange kommer til Bø for å lære elva å kjenne, og da er det nettopp strekket det her foreslåes å legge i rør som i første rekke brukes. Høgskolen i Bø og friluftslivsstudiene benytter som tidligere nevnt dette strekket mye i undervisningen. Ved en utbygging av hovedalternativet vil dette bli mye mindre anvendelig som «undervisningsrom». Padling vil sannsynligvis ikke bli mulig, bortsett fra akkurat de dagene det er

flom. Undervisningsmomenter som redning og undervisning innen sikkerhet knyttet til denne type friluftsliv, vil mest sannsynlig bortfalle.

Vi vil også nevne at elvestrekningen er selve livsnerven i et kulturlandskap med en rik historie. Dette er på mange måter det opprinnelige bygdesenteret i Bø. Elven binder sammen nåtid og fortid på en måte som bygger opp om lokal tilhørighet og opplevelse av sammenheng. Hva betyr det hvis vi ikke lengre har anledning til å oppleve en fri elv, med fosser, stryk, fall, bakevjer, fiskekulper og badeplasser i samspill med landskapet ellers? Slike immaterielle verdier overser rapporten helt.

Heller enn å legge elven i rør, kunne Bø kommune forbedre mulighetene til å oppleve elvelandskapet gjennom turstier, sykkelveier og restaurering av elvebreddene oppstrøms og nedstrøms det kjerneområde, som nu blir foreslått nedbygget. Museumsområdet ved Oterholt kan og bør utvikles videre som et utgangspunkt for natur- og kulturtilknyttede aktiviteter. Her finnes potensialer også for næringsutvikling.

Vi har snart ikke flere elvestrekninger igjen hvor det mulig å ferdes uten å støte på dammer, kraftverk og andre industrielle anlegg. Juvelen Killandsfalla i Nidelva skal bygges ned, Begna bygges ned trinn for trinn etc.

Vi bør denne gangen la elva leve og velge det minst ødeleggende alternativ, og gjennomføre det med største mulige hensyn til områdets natur- og kulturverdier.

Mvh

Fagmiljøet i friluftslivsstudiene

v/ Fredrik G. Christoffersen og Bjørn Tordsson